

Kocaeli Üniversitesi

Eğitim Dergisi

E-ISSN: 2636-8846

2024 | Cilt 7 | Sayı 2

Sayfa: 715-733

Kocaeli University
Journal of Education

E-ISSN: 2636-8846

2024 | Volume 7 | Issue 2

Page: 715-733

Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık rolü

The mediating role of psychological resilience in the relationship between fear of COVID-19 and hopelessness in university students

Şeymanur TAPAN, <https://orcid.org/0000-0002-7058-1125>

İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, seymanurtapan89@gmail.com

Nilgün ÖZTÜRK, <https://orcid.org/0000-0003-2593-9076>

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, nilgun.ozturk@inonu.edu.tr

Bu çalışma, Şeymanur Tapan (2022) tarafından hazırlanan "Üniversite öğrencilerinde Covid-19 korkusu ve umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık rolü" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiş olup, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi TRB2 Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Gönderim Tarihi

3 Ocak 2024

Düzeltilme Tarihi

18 Mayıs 2024, 27 Ağustos 2024, 30 Ekim 2024,
10 Kasım 2024

Kabul Tarihi

11 Kasım 2024

Önerilen Atıf

Tapan, Ş., & Öztürk, N. (2024). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık rolü. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 7(2), 715-733.
<http://doi.org/10.33400/kuje.1414072>

Recommended Citation

ÖZ

Yıllar boyunca insanlar birçok küresel sorunla yüz yüze gelmiş ve bu durumlardan çeşitli şekillerde etkilenmiştir. Bireylerin içinde buldukları gelişim dönemi ve sahip oldukları psikolojik özellikleri bu etkilerin nasıl olacağını şekillendiren önemli faktörlerdendir. Yaşamı tehdit eden durumlara verilebilecek ilk tepkilerden olan korkunun gelecek yaşantıları için planlar yapmakta olan üniversite öğrencilerinin gelecek tasarımlarını olumsuz etkileyebileceği ancak psikolojik sağlamlığın bu ilişkide koruyucu bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda mevcut araştırmada, üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık rolü incelenmiştir. Psikolojik sağlamlığın aracı rolünü öngören hipotetik model kurulmuş ve araştırma değişkenleri arasındaki ikili ilişkilerin yanı sıra aracılık rolü incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 530 (415 kadın, 115 erkek) üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, COVID-19 Korkusu Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılmıştır. Oluşturulan model, yapısal eşitlik modellemesiyle (YEM) test edilmiştir. Analizler sonucunda COVID-19 korkusunun, psikolojik sağlamlığı negatif ve anlamlı düzeyde yordadığı; psikolojik sağlamlığın da umutsuzluğu negatif ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Psikolojik sağlamlığın aracı rolü incelendiğinde ise dolaylı etkinin anlamlı olduğu dolayısıyla psikolojik sağlamlığın, COVID-19 korkusu ve umutsuzluk arasındaki ilişkiye tam aracılık ettiği görülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda üniversite öğrencilerinin toplumda meydana gelen olumsuz yaşantılar sonucunda umutsuzluk yaşamalarının önüne geçilmesi amacıyla psikolojik sağlamlık düzeylerinin geliştirilmesi yönünde uygulama çalışmalarının yapılması ve geleceği planlama konusunda kariyer danışmanlığı uygulamaların yaygınlaştırılması şeklinde öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: COVID-19 korkusu, umutsuzluk, psikolojik sağlamlık, üniversite öğrencileri

ABSTRACT

Over the years, people have faced many global problems and have been affected by these situations in various ways. The developmental period that individuals are in and their psychological characteristics are important factors that shape how these effects will be. It is thought that fear, which is one of the first reactions to life-threatening situations, may negatively affect the future designs of university students who are making plans for their future lives, but psychological resilience will play a protective role in this relationship. In this context, the mediating role of psychological resilience in the relationship between fear of COVID-19 and hopelessness in university students was examined in the current study. A hypothetical model predicting the mediating role of psychological resilience was established and the mediating role was examined in addition to the bilateral relations between the research variables. The sample of the study consisted of 530 university students (415 female, 115 male). Personal Information Form, Fear of COVID-19 Scale, Beck Hopelessness Scale and Brief Psychological Resilience Scale were used to collect data. The created model was tested with structural equation modeling (SEM). As a result of the analyses, it was seen that the fear of COVID-19 predicted psychological resilience negatively and significantly; and psychological resilience predicted hopelessness negatively and significantly. When the mediating role of psychological resilience was examined, it was seen that the indirect effect was significant, and therefore psychological resilience fully mediated the relationship between fear of COVID-19 and hopelessness. In line with the findings obtained as a result of the research, suggestions were made in the form of carrying out implementation studies to improve the levels of psychological resilience in order to prevent university students from experiencing hopelessness as a result of negative experiences in society and to disseminate career counseling practices for planning the future.

Keywords: fear of COVID-19, hopelessness, psychological resilience, university students

GİRİŞ

İnsanoğlu, dünden bugüne gerek yerel gerekse küresel bağlamda birçok yaşantıyı birlikte deneyimlemektedir. Bu yaşantılar olumlu gelişmeler olabildiği gibi olumsuz da olabilmektedir. İnsan sağlığını ve güvenliğini tehdit eden riskli yaşantılar bağlamında bakıldığında geçmiş zamanlardan bu yana insanlar, farklı belirtileriyle ölümlere neden olan pek çok salgın hastalık ile mücadele etmişlerdir (Aslan, 2020; Hamson vd., 2023). Etkilerini uzun süreli sürdüren ve dünya genelinde yönetiminde zorluklar yaşanan salgın hastalıklardan sonuncusu yeni tip Coronavirüstür (COVID-19) (Ahorsu vd., 2020). Halk sağlığıyla ilgili bu gibi acil durumlar hem bireylerin hem de toplumların sağlık, güvenlik ve refahını etkileyebilmektedir (Pfefferbaum & North, 2020: 511). Dünya genelinde, başlangıçta çoğunlukla COVID-19'un fiziksel sağlık üzerindeki etkisine odaklanılmış olmasına rağmen küresel problemlerin, ruh sağlığı üzerindeki etkisi de göz ardı edilemez bir öneme sahiptir (Satıcı vd., 2020a). Zira psikolojik faktörler, bireylerin, olumsuz yaşam olaylarının ortaya çıkardığı istenmeyen durumlarla başa çıkma biçimlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Ayrıca psikolojik faktörler; bireylerin kendileri, aileleri, mali durumları ve işleri hakkında korku yaşamalarının yaygınlaşmasına da sebep olan geniş toplumsal sorunların, anlaşılması ve yönetilmesi için de büyük öneme sahiptir (Taylor, 2019). Nitekim rutin yaşantı alışkanlıklarından uzaklaşan, ekonomik sıkıntılara maruz kalan ve sağlık kaygıları yaşayan toplumların fiziksel etkiler yanında psikolojik yaralar alması da muhtemeldir (Bekaroğlu & Yılmaz, 2020: 574). Bu görüşü destekleyecek doğrultuda alan yazın incelendiğinde görülmektedir ki toplumun farklı kesiminden insanlar, pandemi ile birlikte ruh sağlığında olumsuz yönde değişimler yaşamış (Haldorai vd., 2023), geleceği karanlık olarak değerlendirme eğilimine sahip olmuş (Yıldırım vd., 2023) ve korku bir süre sonra azalsa da kaygı düzeyinde bozulmalar yaşamaya devam etmiştir (Peng vd., 2024).

Gelişim dönemleri itibariyle farklı yaş gurubunda yer alan bireylerin COVID-19 pandemisinden etkilenme durumları aynı olmayabilir. Genel popülasyonda çalışılarak ortaya konan ve önemli bir kısmını üniversite öğrencilerinin oluşturduğu bir araştırmada öğrencilerin; pandemi sürecine dair kaygı, depresyon ve stres düzeylerinin araştırmaya katılan emekli veya çalışan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Wang vd., 2020). Diğer bir araştırmada da benzer şekilde genç yetişkinlik döneminde yer alan bireylerde, pandemiden kaynaklanan istenmeyen ruhsal çıktılar deneyimleme olasılıklarının daha büyük yaştaki bireylere göre yüksek olduğu vurgulanmıştır (Varma vd., 2021). Bu farklılığın bir gerekçesi olarak düşünülebilecek bir araştırma bulgusu da gençlerin sosyal medya kullanım oranı ile ilişkilidir. Araştırmaya göre sosyal medyanın zararlı seviyelerde kullanılması ve pandemi sürecine ilişkin bilgi kirliliğine sahip olunması da gençler arasında psikolojik sıkıntıları arttırmıştır (Vaezpour vd., 2024). Bu araştırmalarda da altı çizilen ve yaklaşık 18-29'lu yaşları içeren; sorumlulukların, gelecekle ilgili planların arttığı, iş yaşamına adım atıldığı, ekonomik bağımsızlığın kazanılmaya çalışıldığı beliren yetişkinlik döneminde (Arnett, 2000; Arnett, 2015) toplumda meydana gelen olayların genç bireyleri etkilemesi ve bu bireylerin de bundan akademik, ekonomik, psikolojik ve sosyal açıdan etkilenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Nitekim akademik gecikme korkusu (Hossain vd., 2021), eğitim sürecinin kesintiye uğramasıyla yaşanan belirsizliğin akademik performansı düşürmesi (Kulal & Rahiman, 2024), sosyal işlev bozukluğu (Marques vd., 2021) ya da sosyal ilişkilerin kesilmesi korkusu (Al-Maroofof vd., 2023), ekonomik güvensizlik ve iş kesintileri ile birlikte yaşanan kaygı artışı (Sanchez vd., 2024; Tsurugano vd., 2021), depresyon, kaygı, korku, duygusal yalnızlık (Feng vd., 2021; Islam vd., 2020; Labrague vd., 2021) pandeminin üniversite öğrencileri üzerindeki bazı olumsuz etkilerindendir.

Salgın döneminin oldukça etkilediği üniversite öğrencileri, yer aldıkları gelişim dönemi sebebiyle yaşadıkları günlük hayatları ve bir yandan da geleceklere adına önemli adımlar atmakta ve önemli tercihlerde bulunmaktadırlar (Arnett, 2000). Bu gerekçelerle bu dönemde yer alan bireylerin kendilerini bekleyen yaşama dair beklenti ve motivasyonlarının, risk faktörlerinden ve koruyucu faktörlerden nasıl ve ne düzeyde etkilenmiş olabileceklerini belirlemek önem taşımaktadır. Bu açıdan COVID-19 salgını sürecinde üniversite öğrencilerinin deneyimledikleri ruhsal belirtilerle ilişkili değişkenlerden birinin umutsuzluk olabileceği düşünülmektedir. Nitekim insanların,

gelecek yaşamları için endişe ve bilinmezlik yaşadıklarında umutsuzluk yaşamaları beklenebilmektedir (Sarıcalı vd., 2020). Olumsuz durumlar karşısında yapıcı bir değişiklik için herhangi bir çaba göstermeden istenmeyen duruma mahkûm olmuşluk hissi olarak tanımlanan umutsuzluk (Shea & Hurley, 1964: 32) bireyin yaşamındaki stres etmenlerinin olumsuz değerlendirilme ihtimalini artırıp hayatındaki olumsuzluklarla baş etme kapasitelerine olan inancı azaltmaktadır (Padmanabhanunn & Pretorius, 2021: 2). Pandeminin zorluklarını deneyimleyen üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadığı karamsar duygular, öğrencilerin öğrenme düzeylerini ve derse katılımlarını etkileyen önemli etkenler arasında bulunmaktadır (Tulaskar & Turunen, 2022). Karamsarlığın yanı sıra akademik belirsizlik, artan iş yükü, dönemi başarıyla bitirememesi endişesi, motivasyon kaybı ve virüs korkusu; depresyon ve stres yaşama gibi ruhsal problemleri beraberinde getirmektedir (Tasso vd., 2021). Ayrıca bu süreçte öğrenciler arasında tükenmişlik de sık rastlanan bir durum olarak göze çarpmaktadır (Aguayo-Estremera vd., 2023). Umutsuzluğun, depresyon ile yakın ilişkisi, karamsarlığı, motivasyon kaybını içinde barındırması ve olumsuz yaşam olayları tarafından tetiklenmesi gibi özellikleri göz önünde bulundurulduğunda öğrenciler arasında yaygın bir psikolojik faktör olabileceği görüşü önem kazanmaktadır.

Dünya genelinde salgın hastalık gibi zorlayıcı yaşam olaylarına maruz kalan toplumlardaki bireylerin ruh sağlıkları, korku ve kaygılardan nasıl etkilendikleriyle de yakından ilişkilidir (Schimmenti vd., 2020). İnsanın kendini bedensel ve ruhsal açıdan tehlikede görmesi sonucu oluşan korku, var olan somut bir tehdit sonucu meydana gelen duygusal bir tepkidir (Şahin, 2019: 119). Hem korku hem de korkuyla yakından ilişkili olan panik, virüsün kendisiyle savaşıma gücünü azaltabileceği gibi, bireylerin hastalıklarla mücadelede vücut direncini de azaltabilmektedir (Ng & Kemp, 2020: 753). İçinde bulunulan pandemi süreci açısından ele alındığında COVID-19 korkusunun üniversite öğrencilerinde umutsuzluğa katkıda bulunabilecek faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir. Nitekim COVID-19 korkusu, umutsuzluğun yakından ilişkili olduğu depresyon ve kaygının pozitif yordayıcısıdır (Satıcı vd., 2020a). Bireylerin geleceği olumsuz ve karanlık olarak değerlendirmesine ve geleceğe yöneliminde düşüş yaşanmasına katkıda bulunmaktadır (Lenzo vd., 2023; Yıldırım vd., 2023). Ayrıca yine umutsuzlukla yakından ilişkili olduğu bilinen intiharın, önde gelen nedenlerinden biridir (Dsouza vd., 2020). Dolayısıyla depresyon ve intiharla yakından ilişkili olduğu için COVID-19 korkusunun, umutsuzlukla da bağlantılı olması muhtemeldir. Zira bu dönemde yapılan araştırmalar COVID-19'a yönelik kaygının (Kılınç & Erci, 2023) ve korkunun (Şahin & Aydın, 2022) bireylerin umutsuzluk düzeyini arttırdığını göstermektedir.

Yaşamda karşılaşılan tüm zorluklara ve olumsuzluklara rağmen bazı bireyler diğerlerine göre bu olumsuzluklar ve zorluklar karşısında nispeten daha dirençlidir (Bonanno, 2004). Bireyler arasındaki bu farklılık psikolojik sağlamlığa işaret etmektedir. Nitekim psikolojik sağlamlık, bireyin çevresinde olup biten zorluklara karşı sahip olduğu koruyucu faktörler yardımı ile direnç göstermesini ve olumsuz etkilerinden daha çabuk kurtulmasını sağlayan bir beceridir (Ahern vd., 2006). Yetişkinliğe geçiş sürecinde yer alan ve bu süreçte toplumun kendisinden yerine getirmesini beklediği görevleri bulunan üniversite öğrencileri de, işlevde buldukları yaşam alanlarında bir takım olumsuzluklar ile karşılaşabilmektedirler. Karşılaştıkları olumsuzluklar da bireyleri psikolojik açıdan savunmasız hale getirebilmektedir ve salgın hastalıklar da bireylerin refahını tehdit eden çevresel risk faktörlerinden biridir (Masten vd., 2006; Masten, 2014).

Salgın hastalıklar gibi risk faktörleri bireyin iyi oluşunu tehdit etmesine rağmen psikolojik sağlamlık, COVID-19 pandemisinin olumsuz psikolojik sonuçlarına karşı koruyucu bir faktör olma özelliğine sahiptir (Bilge & Bilge, 2020; Huffman vd., 2021). Örneğin pandemi kaynaklı stres, üniversite öğrencilerinin öğrenme düzeylerini olumsuz etkilerken psikolojik sağlamlık öğrenme güçlüklerine karşı koruyucu bir rol üstlenmektedir (Quintiliani vd., 2022). Bu bulgulara ek olarak psikolojik sağlamlık, COVID-19 korkusunun sebep olabileceği olumsuz sonuçlara karşı da yüksek düzeyde koruyucu bir rol üstlenebilmektedir (Oducado vd., 2021). Örneğin, Petzold ve diğerleri (2020), yaptıkları çalışmada COVID-19 pandemisi sebebiyle yaşanan olumsuz duyguları kabul edip mevcut duruma uyum göstermenin, COVID-19 korkusu, depresyon ve kaygı riskini azalttığı

bulgusuna ulaşmışlardır. Psikolojik sağlamlığın kesitsel etkilerinin yanı sıra uzun vadeli etkilerine de bakıldığında pandemide yaşanan zorlukların bireylerin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine karşı koruyucu bir rol üstlenmektedir (Belen, 2023) Buradan hareketle görülmektedir ki psikolojik sağlamlık, olumsuz ruh sağlığı sonuçları ile negatif ilişkili iken bireylerin olumlu, koruyucu özellikleri ile pozitif ilişkilidir.

Geçmiş yıllarda yaşanan ebola, influenza gibi salgın hastalıklar sürecinde gerçekleştirilen araştırmalarda hastalığın yayılımı azalsa dahi ruh sağlığı üzerindeki etkisini uzun yıllar hissettirmeye devam edebileceğinedikkat çekilerek (Reardon, 2015) pandemi yayılımına eşlik eden psikolojik yansımaların da ele alınması önerilmiştir (Ornell vd., 2020). Zira, COVID-19 pandemisinin etkisi günümüzde azalmış olsa bile bireylerin kitlesel problemler karşısında ne tür psikolojik tepkiler verdiğinin ve koruyucu özelliklerin neler olabileceğinin biliniyor olmasının olası olumsuz durumların yönetimine katkı sunacağı düşünülmektedir. Üniversite öğrencilerinde mevcut araştırma değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmemiş olması da göz önünde bulundurulduğunda mevcut araştırmanın alanyazına ve ileriki araştırmalara katkı sağlaması beklenmektedir. Bu doğrultuda mevcut araştırmada COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık rolünü incelemek amacıyla test edilmek üzere üç adet hipotez belirlenmiştir:

H₁: COVID-19 korkusu psikolojik sağlamlık ile negatif yönde ilişkilidir.

H₂: Psikolojik sağlamlık umutsuzluk ile negatif yönde ilişkilidir.

H₃: Psikolojik sağlamlık, COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir.

YÖNTEM

Mevcut araştırma nicel desende yer alan ilişkisel tarama yöntemi ile yürütülmüştür. Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmiştir. Aracı rolün incelenmesi için kullanılabilen Yapısal Eşitlik Modelinde araştırmacılar tarafından kurgulanan bir model aracılığıyla değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı etkiler test edilebilmektedir (Çokluk vd., 2010). Bu doğrultuda öncelikle veri toplamada kullanılan ölçeklere ilişkin ölçüm modelleri test edilmiştir. Bu amaçla kullanılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), YEM analizinin ilk aşamasını oluşturmaktadır ve önemli bir aşamadır. DFA daha önceden özellikleri belirlenmiş olan ölçme araçlarının araştırmacının mevcut veri setinde de istenen özellikleri sergileyip sergilemediğinin belirlenmesine imkân tanımaktadır (Kline, 2011). Bu doğrultuda ilk aşamada ölçüm modellerini test etmek için ölçekler üzerinde DFA yapılmış ardından da tüm ölçeklere aynı anda DFA yapılmıştır. İkinci aşamada ise araştırmacı tarafından oluşturulan hipotetik model test edilmiştir.

Katılımcı Bilgisi

Araştırmanın katılımcıları, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında bir üniversitesinin çeşitli fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Bu araştırmada rastgele olmayan örnekleme tekniklerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, ulaşmanın nispeten kolay olduğu, gönüllü olarak araştırmaya katılım göstermek isteyen insanların çalışmaya dâhil edildiği bir örnekleme yöntemidir (Johnson & Christensen, 2014). Bu örnekleme yönteminin tercih edilmesinde verilerin toplanması sürecinde pandemi sebebiyle eğitim-öğretimin uzaktan eğitim aracılığı ile devam ediyor olması etkili olmuştur. Araştırmanın örneklemi toplam 530 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların 415'i kadın (%78.3) 115'i erkektir (%21.7). Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 37 arasında değişiklik göstermekte olup yaş ortalaması 21.39 ve standart sapması 2.67'dir.

Veri Toplama Araçları

Mevcut araştırmada öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi özelliklerine ilişkin bilgileri toplamak için araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. COVID-19 hastalığına

yönelik korku düzeyleri için COVID-19 Korkusu Ölçeği, umutsuzluk düzeyleri için Beck Umutsuzluk Ölçeği ve psikolojik sağlamlık düzeyleri için Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılmıştır.

COVID-19 korkusu ölçeği

Ahorsu ve diğerleri (2020) tarafından geliştirilen ölçek Türkçeye Ladikli ve diğerleri (2020) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek yedi maddeden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahiptir. 5'li likert olarak yanıtlanabilen ölçekte yanıtlar "Kesinlikle katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum (5)" şeklindedir. Ölçeğe ait örnek madde "*COVID-19 yüzünden hayatımı kaybetmekten korkuyorum*" şeklindedir. Ölçeğin uyarlama çalışmalarını yapan araştırmacılar ölçeğin tamamı için Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısını .86 olarak hesaplamışlardır. Mevcut araştırmada ölçeğe ait Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin veri seti ile uyumunu incelemek amacıyla yapılan DFA sonucunda ise model uyum iyiliği değerlerinden Ki-karenin serbestlik derecesine oranı incelendiğinde $\chi^2/sd = 3.96$ olduğu ve 5'ten düşük bir değer olduğu için kabul edilebilir uyum değeri olarak değerlendirilmiştir. Diğer uyum iyiliği değerleri de GFI = .97, CFI = .98, RMSEA = .07, SRMR = .02 olarak hesaplanmıştır. Buna göre RMSEA değeri kabul edilebilir uyum sergilerken diğer değerler iyi uyum sergilemişlerdir (Browne & Cudeck, 1992; Byrne, 2010; Hu & Bentler, 1999; Tabachnick & Fidell, 2013).

Beck umutsuzluk ölçeği

Beck ve diğerleri (1974) tarafından geliştirilen ölçek Türkçeye Durak ve Palabıykoğlu (1994) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek "Gelecek ile ilgili duygular ve beklentiler", "Motivasyon kaybı" ve "Umut" olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ayrıca evet-hayır şeklinde cevaplanabilen 11 "doğru" 9 "yanlış" cevap anahtarı olan 20 ifade yer almaktadır. Doğru olarak ifade edilen maddeler için "Evet" yanıtı verilenlere bir puan, yanlış olarak ifade edilen maddeler için "Hayır" yanıtı verilenlere bir puan verilmektedir. Her yanlış cevap içinse sıfır puan verilmektedir. Ölçeğe ait örnek madde "*Gelecek bana bulanık ve belirsiz görünüyor.*" şeklindedir. Uyarlama çalışmalarını yapan araştırmacılar tarafından (Durak & Palabıykoğlu, 1994) belirlenen üç alt boyuta ilişkin güvenilirlik katsayıları sırasıyla .78, .72 ve .72 olarak bulunmuştur. Mevcut araştırmadan elde edilen verilerle yapılan iç tutarlık analizi sonucunda da ölçeğin geneli için Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı .89, geleceğe ilişkin duygu ve beklentiler alt boyutu için .79, motivasyon kaybı alt boyutu için .70, umut alt boyutu içinse .78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin veri seti ile uyumunu incelemek amacıyla yapılan DFA sonucunda ise model uyum iyiliği değerlerinden Ki-karenin serbestlik derecesine oranı incelendiğinde $\chi^2/sd = 2.92$ olduğu ve 5'ten düşük bir değer olduğu için kabul edilebilir uyum değeri olarak kabul edilmiştir. Diğer uyum iyiliği değerleri de GFI = .91, CFI = .91, RMSEA = .06, SRMR = .04 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu bulgular ışığında ölçeğin ölçüm modelinin kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu (Browne & Cudeck, 1992; Byrne, 2010; Hu & Bentler, 1999; Tabachnick & Fidell, 2013) ve üç alt boyutlu yapısının mevcut veri seti üzerinden doğrulandığı söylenebilir.

Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği

Ölçek Smith ve diğerleri (2008) tarafından geliştirilmiştir ve Türkçeye Doğan (2015) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek, üç olumlu üç olumsuz ifadeden oluşmaktadır ve olumsuz ifadeler tersten kodlanmaktadır. 5'li Likert tipi olan ölçek "Hiç uygun değil" (1), "Uygun Değil" (2), "Biraz Uygun" (3), "Uygun" (4), "Tamamen Uygun" (5) şeklinde cevaplanmaktadır. Ölçeğe ait örnek madde "*Stresli durumlardan sonra kendime gelmem uzun zaman almaz.*" şeklindedir. Doğan (2015) tarafından iç tutarlılık katsayısı .83 olarak hesaplanmıştır. Mevcut araştırmada ise ölçeğe ait Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin veri seti ile uyumunu incelemek amacıyla yapılan DFA sonucunda ise model uyum iyiliği değerlerinden Ki-karenin serbestlik derecesine oranı incelendiğinde $\chi^2/sd = 3.80$ olduğu ve 5'ten düşük bir değer olduğu için kabul edilebilir uyum değeri olarak değerlendirilmiştir. Diğer uyum iyiliği değerleri de GFI = .98, CFI = .98, RMSEA = .07, SRMR = .02 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu bulgular ışığında ölçeğin

tek faktörlü ölçüm modelinin iyi ve kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu (Browne & Cudeck, 1992; Byrne, 2010; Hu & Bentler, 1999; Tabachnick & Fidell, 2013) ve tek faktörlü yapısının mevcut veri seti üzerinden doğrulandığı söylenebilir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın yapılabilmesi için öncelikle etik kurul izni alınmıştır. Etik kurul olurunun alınmasının ardından araştırma izni için başvuru yapılmış ve araştırma izni çıktıktan sonra araştırmanın verilerinin toplanması süreci başlatılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması 2020-2021 eğitim-öğretim yılı içerisinde Şubat ve Mart aylarında gerçekleştirilmiştir. Bu zaman aralığında COVID-19 pandemisi nedeniyle eğitim kurumlarında yüz yüze eğitim yapılamadığı için araştırmanın verileri çevrim içi olarak toplanmıştır. Bu sebeple ölçekler çevrim içi ortamda doldurulabilecek şekilde Google Forms aracılığı düzenlenmiştir. Ardından katılımcılara mail ve internet üzerinden mesajlaşma imkânı sağlayan uygulamalar aracılığı ile araştırmaya katılım bağlantısı iletilmiştir. Katılımcılardan gönüllü olarak katıldıklarına ilişkin onay alınmıştır.

Veri Analizi

Mevcut araştırmada elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistikler, değişkenler arası ilişkiler, normallik, uç değer, kayıp değer gibi analizlerin yanı sıra aracı değişkenin aracılık rolüne ilişkin YEM analizi yapılmıştır. Aracılık etkisinin anlamlılığının tespiti için de Bootstrapping analizi kullanılarak 5000 yeniden örnekleme seçeneğinde %95 güven aralığındaki (GA) alt ve üst sınırlar incelenmiştir.

Araştırma sorularına ilişkin analizler yapılmadan önce ilk aşamada veri seti; kayıp değer, uç değer ve verilerin normal dağılım sağlayıp sağlamadığı açısından incelenmiştir. İlk aşamada kayıp değerler incelenmiştir. Araştırma verileri çevrimiçi ortamda toplandığından katılımcılara tüm ifadeleri yanıtlamaları gerektiğini bildiren bir madde eklenmiştir. Bu sebeple veri setinde kayıp veri bulunmamaktadır. İkinci aşamada verilerin normal dağılım sergileyip sergilemedikleri incelenmiştir. Bu bağlamda, bu araştırmada çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayıları sırasıyla COVID-19 korkusu değişkeni için .19, -.35; umutsuzluk değişkeni için .98, .08; psikolojik sağlamlık değişkeni için .03, .35 olarak hesaplanmıştır. Normallik varsayımında, ölçüt olarak değerlendirilen çarpıklık (*skewness*) ve basıklık (*kurtosis*) değerlerinin ± 1 aralığında olması gerektiği (Çokluk vd., 2010) varsayımı baz alınarak incelendiğinde bu araştırmanın verilerinin normal dağıldığı sonucuna varılmıştır.

Son olarak mevcut veri setinde uç değer analizi yapılmıştır. Bu amaçla her bir değişkende yer alan ham puanlar z puanına dönüştürülmüştür. z puanlarına göre verinin uç değer olarak değerlendirilebilmesi için puanların -3 ile +3 aralığı dışında olması gerektiği belirtilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu doğrultuda veri seti içerisinde istenen sınırları aşan tek değişkenli uç değer bulunmadığı görülmüştür. Son olarak çok değişkenli uç değerlerin hesaplanması için Mahalanobis uzaklığı hesaplanmıştır. Yapılan analizde kritik değerin ($p < .001$) altında yer alan bir uzaklığa rastlanmadığı için çok değişkenli uç değer bulunmadığına karar verilmiştir. Veri setinin incelenmesinin ardından kullanılan ölçeklerin mevcut araştırmanın veri seti ile uyumluluğunu belirlemek için DFA yapılmıştır. Bağımsız olarak ölçeklere DFA yapıldıktan sonra Yapısal Eşitlik Modellemesinin ilk aşamasını oluşturan ölçüm modelini test etmek amacıyla araştırmada veri toplamak için kullanılan ölçeklerin tamamı aralarında kovaryans ilişkisi kurularak DFA'ya tabi tutulmuştur. Yapılan DFA sonrasında ölçüm modeline ait model uyum iyiliği değerlerinden Ki-karenin serbestlik derecesine oranı incelendiğinde $\chi^2/sd = 2.21$ olduğu ve 5'ten düşük bir değer olduğu için kabul edilebilir uyum değeri olarak değerlendirilmiştir. Diğer uyum iyiliği değerleri de GFI = .88, CFI = .91, RMSEA = .04, SRMR = .04 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu bulgular ışığında ölçüm modelinin iyi ve kabul edilebilir düzeyde uyum iyiliği değerlerine sahip olduğu (Browne & Cudeck, 1992; Byrne, 2010; Hu & Bentler, 1999; Tabachnick & Fidell, 2013) ve mevcut veri seti üzerinden doğrulandığı söylenebilir. Son olarak da YEM'in ikinci aşaması olan araştırma değişkenleri arasındaki karşılıklı ikili ilişkiler ve aracılık rolü analiz edilip araştırma

amacı doğrultusunda belirlenen hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığının sınanması bölümüne geçilmiştir.

Araştırma Etiği

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Araştırmada veri toplamak amacıyla kullanılan ölçeklerin tamamı için ölçeği geliştiren, uyarlayan araştırmacılardan gerekli izinler alınmıştır. Veri toplanan İnönü Üniversitesinden 24/11/2020 tarihli E77715 sayılı araştırma izni alınmıştır. Katılımcılardan ise veri toplanmaya başlamadan önce araştırmaya katılıma gönüllü olduklarını beyan etmeleri istenmiştir ve gönüllü katılımcılardan veri toplanmıştır.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Etik değerlendirme karar tarihi: 18/12/2020

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2020/23-4

BULGULAR

Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası İlişkiler

Araştırma değişkenlerine ait ortalama değerlere ve değişkenler arasındaki ilişkilere dair analizler gerçekleştirilmiştir. Analize ilişkin bulgulara Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1

Betimsel İstatistikler ve Değişkenler Arası İlişkiler

Değişkenler	1	2	3	$\bar{X}$	SS	Ranj
1.COVID-19 Korkusu	-			17.40	5.71	7-35
2.Umutsuzluk	.11**	-		5.95	5.06	0-20
3.Psikolojik Sağlık	-.25**	-.45**	-	18.25	4.60	6-30

Not. **p < .01, $\bar{X}$: ortalama, SS: standart sapma

Tablo 1 incelendiğinde değişkenler arası korelasyon katsayılarının .11 ile -.45 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ($r = .11, p < .01$); psikolojik sağlık ile umutsuzluk arasında negatif yönde, orta düzeyde ($r = -.45, p < .01$); COVID-19 korkusu ile psikolojik sağlık arasında negatif yönde, düşük düzeyde ($r = -.25, p < .01$) anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesine İlişkin Bulgular

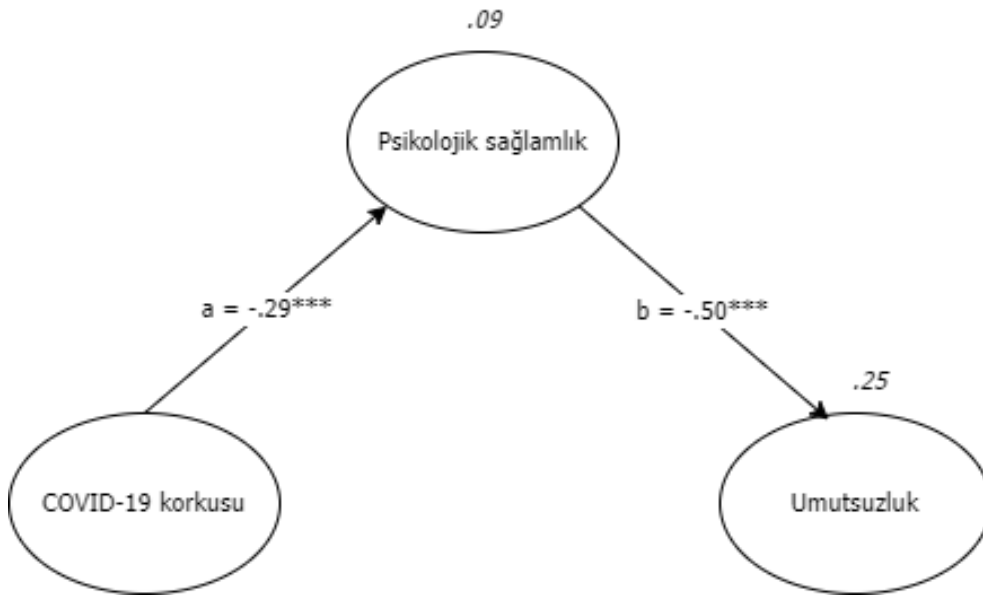
Bu aşamada, örtük değişkenli yapısal model üzerinden araştırma hipotezleri test edilmiştir. Bu doğrultuda ilk önce COVID-19 korkusu ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın tam aracı olduğunu öngören hipotetik model test edilmiştir. Tam aracılık modelinde COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasında doğrudan etki yolu kurulmayıp COVID-19 korkusunun psikolojik sağlık aracılığıyla umutsuzluk üzerindeki dolaylı etkisi incelenmiştir.

Tam aracılık modelinin uyum iyiliği indekslerine bakıldığında modelin kabul edilebilir değerlere sahip olduğu görülmüştür ($\chi^2/sd = 2.21$, $p < .001$, $GFI = .88$, $CFI = .91$, $RMSEA = .04$, $SRMR = .05$) (Browne & Cudeck, 1992; Byrne, 2010; Hu & Bentler, 1999; Tabachnick & Fidell, 2013). Ardından karşılaştırma yapmak amacıyla kısmi aracılık modelinin analizine geçilmiştir. Kısmi aracılık modelinde COVID-19 korkusundan umutsuzluğa giden doğrudan etki yolu eklenmiştir. Bu modelin uyum iyiliği değerlerinin de kabul edilebilir seviyede olduğu görüldüğü de ($\chi^2/sd = 2.21$, $p < .001$, $GFI = .89$, $CFI = .92$, $RMSEA = .04$, $SRMR = .04$) COVID-19 korkusundan umutsuzluğa giden yolun anlamsız olduğu görülmüştür [$\beta = -.04$, %95 GA (-.14, .05), $t = -.976$, $p > .05$]. Bu noktadan hareketle tam aracılık modelinde tüm yolların anlamlı olması kısmi aracılık modelinde ise COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasındaki ilişkinin anlamsız olup modele katkı sunmaması nedeniyle tama aracılık modeli kabul edilerek raporlanmıştır.

Şekil 1

Yapısal Analiz Modeli

Elde edilen bulgulara göre COVID-19 korkusunun aracı değişken olan psikolojik sağlamlık üzerindeki doğrudan etkisinin negatif yönde ve anlamlı düzeyde olduğu [$\beta = -.29$, %95 GA (-.39, -.18), $t = -5.64$, $p < .001$] bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca COVID-19 korkusu psikolojik sağlamlıktaki değişimin yaklaşık %9'luk kısmını açıklamaktadır ($R^2 = .089$). Elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu, psikolojik sağlamlığı negatif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Benzer şekilde aracı değişken olan psikolojik sağlamlığın umutsuzluk üzerindeki doğrudan etkisinin de negatif yönde ve anlamlı düzeyde olduğu [$\beta = -.50$, %95 GA (-.58, -.40), $t = -9.35$, $p < .001$] bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlık umutsuzluğu negatif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Doğrudan etkilerin incelenmesinin ardından COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık etkisinin anlamlılığını test etmek amacıyla Bootstrapping yöntemini esas alan yol analizi yapılmıştır. Böylece Bootstrapping analizi ile yapılan aracılık etki analizinde, elde edilen %95 güven aralığındaki (GA) değerlerin sıfır değerini kapsayıp kapsamadığı incelenmiştir. Tablo 2'de oluşturulan tüm yollara ait yol katsayıları ve Bootstrapping analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2**Yapısal Modele Ait Bootstrapping Analizi Sonuçları**

Model yolları	β	%95 GA		p
		Alt sınır	Üst sınır	
Doğrudan etki				
COVID-19 korkusu→Psikolojik sağlamlık	-.29	-.39	-.18	.00***
Psikolojik sağlamlık→Umutsuzluk	-.50	-.58	-.40	.00***
Dolaylı etki				
COVID-19 korkusu→PS→Umutsuzluk	.14	.10	.20	.00***

Not. Standardize edilmiş sonuçlar raporlanmıştır. *p < .05, ***p < .001, PS: Psikolojik sağlamlık

Tablo 2’de görüleceği üzere Bootstrapping analizi sonucunda COVID-19 korkusunun psikolojik sağlamlığın tam aracılığıyla umutsuzluk üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$\beta = .14$, %95 GA (0.10, 0.20), $p < .001$]. Bu sonuçlarla birlikte COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın tam aracılık etkisinin anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada psikolojik sağlamlığın, COVID-19 korkusu ile umutsuzluk değişkenleri arasındaki aracılık rolü incelenmiştir. Araştırma sonucunda COVID-19 korkusunun psikolojik sağlamlığı negatif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığı bulgusuna ulaşılırken psikolojik sağlamlığın sonuç değişkeni olan umutsuzluğu negatif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Psikolojik sağlamlığın aracı rolü incelendiğinde ise dolaylı etkinin anlamlı olduğu dolayısıyla psikolojik sağlamlığın, COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasındaki ilişkide tam aracılık rolüne sahip olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen ilk bulgu üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ile psikolojik sağlamlık değişkenleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğudur. Buna göre üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu arttıkça psikolojik sağlamlık azalmaktadır. Mevcut araştırmanın bu bulgusu alanyazındaki Gündoğan (2021), Nazari ve diğerleri (2021), Peker ve Cengiz (2021), Yıldırım ve diğerleri (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Nitekim alanyazında yapılan çalışmalarda COVID-19 korkusu ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu ortaya konmaktadır (Javier-Aliaga vd., 2022; Özmen vd., 2023). Psikolojik sağlamlık, bireyin alışık olmadığı zorlayıcı durumlar karşısında koruyucu faktörlerin katkısıyla uyum göstermesini ve riskli durumların uzun süreli olumsuz etkilerinden bireyin kurtulmasını sağlar. Şüphesiz COVID-19 pandemisi üniversite öğrencilerinin akademik yaşantıları üzerinde alışık olmadıkları değişikliklere ve bu değişikliklerle ilişkili olarak kaygı ve stres gibi duygular yaşamalarına sebep olmaktadır (Tasso vd., 2021; Sahu, 2020). Bütün bu unsurlar birer risk faktörü olarak düşünüldüğünde bireyin psikolojik sağlamlık sergileyebilmesi için koruyucu faktörlere ihtiyaç duyacağı düşünülmektedir. Algılanan sosyal destek, pandemi sürecinde umutsuzluk yaşanması (Zuo vd., 2021) ve bireylerin zorlu yaşantı sonrası travma sonrası stres bozukluğu belirtileri göstermesi riskine karşı bireyin ihtiyaç duyabileceği koruyucu faktörlerden biridir (Zhang vd., 2023) Ancak bilinmektedir ki COVID-19 korkusu toplumsal izolasyonu beraberinde getirmiş bu sebeple de bireylerin yüz yüze iletişimlerini ve sosyal aktivitelerini engellemiştir. Dolayısıyla bireylerin sosyal desteğe erişimi de kısıtlanmıştır. Ayrıca COVID-19 korkusu; umut, mutluluk, yaşam doyumu, öz şefkat gibi olumlu psikolojik özellikler üzerinde de olumsuz etkiye sahiptir (Hatun & Kurtça, 2023; Satıcı vd., 2020a; Satıcı vd., 2020b). Alanyazında belirtilen bütün bu çalışmalar COVID-19 korkusunun koruyucu faktörler üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ve dolayısıyla da psikolojik sağlamlığı da olumsuz etkileyebildiğini göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen ikinci bulgu üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlık ile umutsuzluk arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğudur. Buna göre üniversite

öğrencilerinde yüksek psikolojik sağlık düşük umutsuzluk seviyelerini öngörmektedir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu alanyazında psikolojik sağlamlığın umutsuzluğu negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşan diğer araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir (Collazzone vd., 2020; Hofer vd., 2016; Nieto vd., 2023; Pretorius, 2021; Yanlan, 2014). Psikolojik sağlık ile umutsuzluk kavramsal tanımları itibarıyla zıt özellikleri barındırmaktadırlar. Umutsuzlukta motivasyon kaybı, olumsuz beklentiler bulunması beklenirken (Beck vd., 1974) psikolojik sağlamlıkta olumsuzlukların üstesinden gelinebileceğine dair inanç beklenmektedir (Doğan, 2015). Bu açıdan bakıldığında da araştırma sonucunda elde edilen negatif yönlü ilişki bu zıtlık aracılığıyla açıklanabilir. Alanyazında yapılan çalışmalarda, üniversite öğrencilerinde COVID-19 pandemisi sürecinde, psikolojik sağlık arttıkça umut (Mert vd., 2021) ve iyimserlik (Maheshwari & Jutta, 2020), öz saygı, öz şefkat (Joy vd., 2023) gibi pozitif düşüncelerde artış; depresyonda azalış (Chakeeyanun vd., 2023) olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan elde edilen bu bulgular psikolojik sağlık ile umutsuzluk değişkenleri arasındaki negatif yönlü ilişkiyi açıklar niteliktedir.

Araştırmadan elde edilen son bulgu; COVID-19 korkusunun umutsuzluk üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı olduğu bu sebeple de psikolojik sağlamlığın, COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasındaki ilişkiye tam aracılık ettiği bulgusudur. Bu bulgulara göre COVID-19 korkusu arttıkça psikolojik sağlık azalmakta psikolojik sağlık azaldıkça da umutsuzluk artmaktadır. COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişkinin olması ve psikolojik sağlamlığın bu ilişkiye aracılık etmesi pandemi sürecinde, psikolojik sağlamlığın önemini gündeme getirmektedir. Zira alanyazında da psikolojik sağlamlığın COVID-19 korkusunun, depresyon, kaygı gibi olumsuz sonuçlarına karşı koruyucu bir etkisinin olduğu ve COVID-19 ile ilgili endişe ile başa çıkmada önemli bir rolünün olduğu belirtilmektedir (Belen, 2023; Oducado, vd., 2021). Alanyazında, mevcut araştırmada olduğu gibi COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık rolünün incelendiği bir araştırma bulunmamaktadır. Ancak intihar ile umutsuzluk (Guizhen & Hongwei, 2016), COVID-19 korkusu ile stres (Peker & Cengiz, 2021), COVID-19 korkusu ile sürekli kaygı (Gonçalves vd., 2021), COVID-19 korkusu ile duygusal tükenme (Padmanabhanunni vd., 2023) gibi farklı olumsuz ruh sağlığı sonuçları arasında psikolojik sağlamlığın aracılık rolünün olduğu bulgusuna ulaşan araştırmalar olduğu görülmektedir. Bu bulgular, mevcut araştırmada olduğu gibi olumsuz ruh sağlığı sonuçlarının altta yatan temel sebeplerinden birinin düşük psikolojik sağlık seviyeleri olabileceği yorumunu destekler niteliktedir. Nitekim mevcut araştırmada aracılık analizinden elde edilen bulgulara göre COVID-19 pandemisi sürecinde üniversite öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri üzerinde COVID-19 korkusundan ziyade psikolojik sağlamlığın etkili olduğu yorumu yapılabilir. Bir başka ifadeyle umutsuzlukta değişim psikolojik sağlamlığın artış veya azalışıyla daha çok ilgilidir.

Sonuç olarak oluşturulan modelde COVID-19 korkusu ile umutsuzluk arasında öngörülen ilişkinin aslında çok düşük düzeyde olduğu ve modelde öğrencilerin umutsuzluklarını asıl etkileyen değişkenin psikolojik sağlık olduğu görülmektedir. Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin umudunu arttırmak ve umutsuzluğa kapılmalarını engellemek amacıyla psikolojik sağlamlıklarının artırılması önem arz etmektedir. Pandemi sürecinde yapılan çalışmalara bakıldığında öğrencilerde umutsuzluk arttıkça iş bulmaya ilişkin algı ile kariyer geleceği algısının olumsuz etkilendiği (Alnaçık vd., 2021; Bozkur vd., 2020) ve akademik erteleme davranışının arttığı (Odacı & Kaya, 2019) bilinmektedir. Diğer taraftan ise psikolojik sağlık arttırıldığında umut artmakta umut arttıkça da kariyer geleceğine ilişkin algı olumlu yönde etkilenmektedir (Alnaçık vd., 2021). Bu sebeplerle de oluşturulan modelde psikolojik sağlamlığın, COVID-19 korkusunun umutsuzluk üzerindeki düşük etkisine karşı koruyucu bir rol üstlendiği ayrıca öğrencilerde umudun azalmasına ve dolayısıyla da akademik ve mesleki açıdan olumsuz yönde etkilenmesine karşı koruyucu bir rol üstlenebileceği yorumu yapılabilir.

Bu araştırmanın sonuçlarından hareketle birtakım önerilerde bulunulabilir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre üniversite öğrencilerinin umutsuzluklarının artış veya azalışında psikolojik sağlamlığın oldukça önemli bir rolü olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinde

psikolojik sağlamlığın desteklenmesi adına çalışmalar yapılabilir. Örneğin alanyazında yapılan çalışmalarda sosyal desteğin ve sosyal bağlılığın psikolojik sağlamlığın artmasına katkı sağlayan faktörler olduğu bildirilmektedir. Dolayısıyla üniversitelerde öğrencilerin sosyal ilişkilerini destekleyecek, topluma katılımını arttıracak sosyal etkinlikler düzenlenebilir. Diğer taraftan üniversite öğrencilerinin umutsuzluklarının azaltılması ve psikolojik sağlamlıklarının artırılması için öğrencilerin kariyer danışmanlığı merkezlerinin çalışmalarından haberdar olması ve bu merkezlerden yardım alması sağlanmalıdır. Nitekim alanyazında yapılan çalışmalarda üniversite öğrencilerinin kariyer geleceği algıları ve iş bulabilmeye ilişkin algılarının ve yaşadıkları ekonomik zorlukların öğrencilerin umutları ve psikolojik sağlamlıkları ile ilişkili olduğu bildirilmektedir. Bu doğrultuda üniversitelerde öğrencilere iş fırsatlarından haberdar olma, alternatif iş imkanlarını değerlendirme, kariyer planlama ve bu süreçte yaşanan motivasyon kaybı, karamsarlık gibi duygularla baş etme içerikli kariyer danışmanlığı hizmeti sunulabilir. Son olarak mevcut araştırmada COVID-19 korkusunun incelenmesinde nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda COVID-19 korkusunun uzun vadede üniversite öğrencilerinin psikolojik, akademik ve sosyal açıdan nasıl etkilediği keşfedebilmek için nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da birtakım sınırlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle araştırmadan elde edilen veriler tek bir üniversite örnekleme ile sınırlıdır. Diğer taraftan elde edilen sonuçların genelleme 18-37 yaş arası üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

Destek ve Teşekkür

Bu çalışma, Şeymanur Tapan tarafından hazırlanan “*Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve umutsuzluk arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın aracılık rolü*” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiş olup, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi TRB2 Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmanın birinci yazarı araştırmanın tüm süreçlerine katkı sunarken, araştırmanın ikinci yazarı araştırmanın tüm sürecine danışmanlık yaparak katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

Etik değerlendirme karar tarihi: 18/12/2020

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2020/23-4

KAYNAKÇA

- Aguayo-Estremera, R., Cañadas, G. R., Albendín-García, L., Ortega-Campos, E., Ariza, T., Monsalve-Reyes, C. S., & Fuente-Solana, E. I. D. L. (2023). Prevalence of burnout syndrome and fear of COVID-19 among adolescent university students. *Children, 10*(2), 243. <https://doi.org/10.3390/children10020243>
- Ahern, N. R., Kiehl, E. M., Sole, M. L., & Byers, J. (2006). A review of instruments measuring resilience. *Comprehensive Pediatric Nursing, 29*(2), 103-125. <https://doi.org/10.1080/01460860600677643>
- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2020). The fear of covid-19 scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction* (ahead of print).
- Al-Marouf, R. S., Salloum, S. A., Hassanien, A. E., & Shaalan, K. (2023). Fear from COVID-19 and technology adoption: The impact of Google Meet during Coronavirus pandemic. *Interactive Learning Environments, 31*(3), 1293-1308. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1830121>
- Almaçık, E., Of, M., Balkaş, J., Tülemeş, S., Mirzayev, M., & Alfarrar, H. (2021). Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve umutsuzluklarının kariyer geleceği algısı üzerindeki etkileri. *Business and Management Studies: An International Journal, 9*(1), 248-266. <https://doi.org/10.15295/bmij.v9i1.1757>
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist, 55*(5), 469-480.
- Arnett, J. J. (2015). Introduction: Emerging adulthood theory and research: Where we are and where we should go. In Arnett, J. J. (Ed.). *The oxford handbook of emerging adulthood* (pp. 1-7), Oxford University Press.
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi, 8*(85), 35-41.
- Beck A. T., Weissman A., Lester D., & Trexler L (1974) The measurement of pessimism: The hopelessness scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 42*(6), 861-865.
- Bekaroğlu, E., & Yılmaz, T. (2020). COVID-19 ve psikolojik etkileri: Klinik psikoloji perspektifinden bir derleme. *Nesne, 8*(18), 573-584.
- Belen, H. (2023). A longitudinal examination of the association between fear of COVID-19, resilience, and mental health during COVID-19 outbreak. *Psychology, Health & Medicine, 28*(1), 253-259. <https://doi.org/10.1080/13548506.2022.2073378>
- Bilge, Y., & Bilge Y. (2020). Koronavirüs salgını ve sosyal izolasyonun psikolojik semptomlar üzerindeki etkilerinin psikolojik sağlamlık ve stresle baş etme tarzları açısından incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 23*(1), 38-51. <https://doi.org/10.5505/kpd.2020.66934>
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist, 59*(1), 20-28.
- Bozkur, B., Kıran, B., & Cengiz, Ö. (2020). Üniversite öğrencilerinin umutsuzluk, belirsizliğe tahammülsüzlük, gelecekte iş bulmaya yönelik algı ve özyeterliliklerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 28*(6), 2401-2409. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.702233>
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1992). Alternative ways of assessing model fit. *Sociological Methods & Research, 21*(2), 230-258.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with amos: Basic concepts, applications, and programming* (2nd Ed.). Taylor and Francis Group.
- Chakeyanun, B., Wongpakaran, N., Wongpakaran, T., & Oon-Arom, A. (2023). Resilience, perceived stress from adapted medical education related to depression among medical students during the COVID-19 pandemic. In *Healthcare, 11*(2), 237. MDPI. <https://doi.org/10.3390/healthcare11020237>
- Collazzoni, A., Stratta, P., Pacitti, F., Rossi, A., Santarelli, V., Bustini, M., Talevi, D., Socci, V., & Rossi, R. (2020). Resilience as a mediator between interpersonal risk factors and hopelessness in depression. *Frontiers in Psychiatry, 11*(10). <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00010>
- Çokluk, U., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve Lisrel uygulamaları* (1. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being, 3*(1), 93-102.

- Dsouza, D. D., Quadros, S., Hyderabadwala, Z. J., & Mamun, M. A. (2020). Aggregated COVID-19 suicide incidences in India: Fear of COVID-19 infection is the prominent causative factor. *Psychiatry Research, 290*, 113145. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113145>
- Durak, A. ve Palabıyıkoglu, R. (1994). Beck umutsuzluk ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi, 2*(2), 311-319.
- Feng, S., Zhang, Q., & Ho, S. M. Y. (2021). Fear and anxiety about covid-19 among local and overseas chinese university students. *Health and Social Care in the Community, 29*(6), 249-258. <https://doi.org/10.1111/hsc.13347>
- Gonçalves, M. P. Freires, L. A., Tavares, J. E. T., Vilar, R., & Gouveia, V. V. (2021). Fear of COVID and trait anxiety: Mediation of resilience in university students. *Psicologia: Teoria e Prática, 23*(1), 1-16. <https://doi.org/10.5935/1980-6906/ePTPC1913996>
- Guizhen, W., & Hongwei, S. (2016). The relationship between hopelessness and suicidal ideation among medical students: The functional mechanism of resilience. *China Journal of Health Psychology, 10*(14), 1487-1790.
- Gündoğan, S. (2021). The mediator role of the fear of COVID-19 in the relationship between psychological resilience and life satisfaction. *Current Psychology, 40*, 6291-6299. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01525-w>
- Haldorai, K., Kim, W. G., Agmapisarn, C., & Li, J. J. (2023). Fear of COVID-19 and employee mental health in quarantine hotels: The role of self-compassion and psychological resilience at work. *International Journal of Hospitality Management, 111*, 103491. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2023.103491>
- Hamson, E., Forbes, C., Wittkopf, P., Pandey, A., Mendes, D., Kowalik, J., Czudek, C. & Mugwagwa, T. (2023). Impact of pandemics and disruptions to vaccination on infectious diseases epidemiology past and present. *Human Vaccines & Immunotherapeutics, 19*(2), 2219577. <https://doi.org/10.1080/21645515.2023.2219577>
- Hatun, O., & Kurtça, T. T. (2023). Self-compassion, resilience, fear of COVID-19, psychological distress, and psychological well-being among Turkish adults. *Current Psychology, 42*(23), 20052-20062. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-02824-6>
- Hofer, A., Mizuno, Y., Frajo-Apor, B., Kemmler, G., Suzuki, T., Pardeller, S., Welte, A. S., Mimura, M., Sondermann, C., Wartelsteiner, F., Fleischhacker, W., & Uchida, H. (2016). Resilience, internalized stigma, self-esteem, and hopelessness among people with schizophrenia: Cultural comparison in Austria and Japan. *Schizophrenia Research, 171*(1-3), 86-91. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2016.01.027>
- Hossain, M. J., Ahmmed, F., Rahman, S. A., Sanam, S., Emran, T. B., & Mitra, S. (2021). Impact of online education on fear of academic delay and psychological distress among university students following one year of COVID-19 outbreak in Bangladesh. *Heliyon, 7*(6), e07388.
- Hu, L.T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 6*(1), 1-55.
- Huffman, E. M., Athanasiadis, D. I., Anton, N. E., Haskett, L. A., Doster, D. L., Stefanidis, D., & Lee, N. K. (2021). How resilient is your team? Exploring healthcare providers' well-being during the covid-19 pandemic. *The American Journal of Surgery, 221*(2), 277-284. <https://doi.org/10.1016/j.amjsurg.2020.09.005>
- Islam, A., Barna, S. D., Raihan, H., Khan, N. A., & Hossain, T. (2020). Depression and anxiety among university students during the COVID-19 pandemic in Bangladesh: A web-based cross-sectional survey. *PLOS ONE, 15*(8), e0238162. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238162>
- Javier-Aliaga, D. J., Quispe, G., Quinteros-Zuñiga, D., Adriano-Rengifo, C. E., & White, M. (2022). Hope and resilience related to fear of COVID-19 in young people. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(9), 5004. <https://doi.org/10.3390/ijerph19095004>
- Johnson, B., & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar* (4. Baskıdan çeviri, Çev. Edt. S. B. Demir). Eğiten Kitap.
- Joy, G. V., Alomari, A. M. A., Singh, K., Hassan, N., Mannethodi, K., Kunjavara, J., & Al Lenjawi, B. (2023). Nurses' self-esteem, self-compassion and psychological resilience during COVID-19 pandemic. *Nursing Open, 10*(7), 4404-4412. <https://doi.org/10.1002/nop2.1682>
- Kılınç, N. Ö., & Erci, B. (2023). Effect of COVID-19 exposure and concerns of healthcare workers on their hopelessness levels. *Dünya Sağlık ve Tabiat Bilimleri Dergisi, 6*(2), 93-101. <https://doi.org/10.56728/dustad.1388667>

- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd Ed.). The Guilford Press.
- Kulal, A., & Rahiman, H. U. (2024). COVID-19 anxiety and uncertainty of classes: Devastating effect on students' academic behavior and performance. *F1000Research*, 12, 179. <https://doi.org/10.12688/f1000research.126095.3>
- Lenzo, V., Sardella, A., Grazia, V., Corsano, P., Quattropiani, M. C., Franceschini, C., & Musetti, A. (2023). Fear of COVID-19 and future orientation: Different profiles in dealing with the pandemic and associations with loneliness and posttraumatic growth. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 15(3), 458.
- Labrague, L. J., Santos, J. A., & Falguera, C. C. (2021). Social and emotional loneliness among college students during the COVID-19 pandemic: The predictive role of coping behaviors, social support, and personal resilience. *Perspectives Psychiatric Care*, 57(4), 1578-1584. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-93878/v2>
- Ladikli, N., Bahadır, E., Yumuşak, F. N., Akkuzu, H., Karaman, G., & Türkkkan, Z. (2020). Kovid-19 Korkusu Ölçeği'nin türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(2), 71-80
- Maheshwari, A., & Jutta, M. V. (2020). Study of relationship between optimism and resilience in the times of COVID-19 among university students. *The International Journal of Indian Psychology*, 8(3), 1539-1550. DOI: 10.25215/0803.157
- Marques, G., Drissi, N., Diez, I. T., Abajo, B. S., & Ouhbi, S. (2021). Impact of COVID-19 on the psychological health of university students in Spain and their attitudes toward Mobile mental health solutions. *International Journal of Medical Informatics*, 147, 104369. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2020.104369>
- Masten, A. S., Obradović, J., & Burt, K. B. (2006). Resilience in emerging adulthood: Developmental perspectives on continuity and transformation. İçinde J. J. Arnett & J. L. Tanner (Edts.), *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century* (ss. 173-190). American Psychological Association.
- Masten, A. S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child Development*, 85(1), 6-20. <https://doi.org/10.1111/cdev.12205>
- Mert, A., Arslan, G., & Tagay, Ö. (2021). Coronavirus stress and resilience: Exploring the role of hope and meaning in in life undergraduate students. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 8(especial), 129-138.
- Nazari, N., Zekiy, A. O., Feng, L. S., & Griffiths, M. D. (2021). Psychometric validation of the persian version of the covid-19-related psychological distress scale and association with covid-19 fear, COVID-19 anxiety, optimism, and lack of resilience. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-16. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00540-z>
- Nieto, M., Visier, M. E., Silvestre, I. N., Navarro, B., Serrano, J. P., & Martínez-Vizcaíno, V. (2023). Relation between resilience and personality traits: The role of hopelessness and age. *Scandinavian Journal of Psychology*, 64(1), 53-59. <https://doi.org/10.1111/sjop.12866>
- Ng, K. H., & Kemp, R. (2020). Understanding and reducing the fear of COVID-19. *Journal of Zhejiang University-SCIENCE B*, 21(9), 752-754. <https://doi.org/10.1631/jzus.B2000228>
- Odacı, H., & Kaya, F. (2019). Mükemmeliyetçilik ve umutsuzluğun akademik erteleme davranışı üzerindeki rolü: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 9(1), 43-51.
- Oducado, R. M., Parreño-Lachica, G., & Rabacal, J. (2021). Personal resilience and its influence on COVID-19 stress, anxiety and fear among graduate students. *International Journal of Educational Research and Innovation*, 15, 431-443. <https://doi.org/10.46661/ijeri.5484>
- Ornell, F., Schuch, J. B., Sordi, A. O., & Kessler, F. H. P. (2020). "Pandemic fear" and COVID-19: Mental health burden and strategies. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 42(3), 232-235. <https://doi.org/10.1590/1516-4446-2020-0008>
- Özmen, A., Coşkun, M., & Er, E. (2023). Psikolojik sağlık ile COVID-19 fobisi arasındaki ilişkide ruminatif düşüncenin aracı etkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 1078-1086. <https://doi.org/10.33206/mjss.1289562>
- Padmanabhanunn, A., & Pretorius, T. (2021). The loneliness-life satisfaction relationship: The parallel and serial mediating role of hopelessness, depression and ego-resilience among young adults in south africa during covid-19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 18(7), 3613. <https://doi.org/10.3390/ijerph18073613>

- Padmanabhanunni, A., Pretorius, T. B., Bouchard, J. P., & Stiegler, N. (2023). Facing your fear of COVID-19: Resilience as a protective factor against burnout in South African teachers. In *Annales Médico-Psychologiques, Revue Psychiatrique*, 181(2), 119-127. <https://doi.org/10.1016/j.amp.2022.05.001>
- Peker, A., & Cengiz, S. (2021). Covid-19 fear, happiness and stress in adults: The mediating role of psychological resilience and coping with stress. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 1-9. <https://doi.org/10.1080/13651501.2021.1937656>
- Peng, X., Liu, L., Liang, S., Chen, J., & Zhao, J. (2024). Longitudinal changes in fear and anxiety among Chinese college students during the COVID-19 pandemic: A one-year follow-up study. *Current Psychology*, 43(15), 13887-13896. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03487-z>
- Petzold, M. B., Bendau, A., Plag, J., Pyrkosch, L., Mascarell Maricic, L., Betzler, F., Rogoll, J., Grosse, J., & Ströhle, A. (2020). Risk, resilience, psychological distress, and anxiety at the beginning of the COVID-19 pandemic in Germany. *Brain and Behavior*, 10(9), e01745. <https://doi.org/10.1002/brb3.1745>
- Pfefferbaum, B., & North, C. S. (2020). Mental health and the Covid-19 pandemic. *The New England Journal of Medicine*, 383(6), 510-512.
- Pretorius, T. L. (2021). Depression among health care students in the time of covid-19: The mediating role of resilience in the hopelessness-depression relationship. *South African Journal of Psychology*, 51(2), 269-278. <https://doi.org/10.1177/0081246321994452>
- Quintiliani, L., Sisto, A., Vicinanza, F., Curcio, G., & Tambone, V. (2022). Resilience and psychological impact on Italian university students during covid-19 pandemic: Distance learning and health. *Psychology, Health & Medicine*, 27(1), 69-80. <https://doi.org/10.1080/13548506.2021.1891266>
- Reardon, S. (2015). Ebola's mental-health wounds linger in Africa: Health-care workers struggle to help people who have been traumatized by the epidemic. *Nature*, 519(7541), 13-15.
- Sahu, P. (2020). Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (covid-19): Impact on education and mental health of students and academic staff. *Cureus*, 12(4), e7541. <https://doi.org/10.7759/cureus.7541>
- Sanchez, D., Carlos Chavez, F. L., Wagner, K. M., Cadenas, G. A., Torres, L., & Cerezo, A. (2024). COVID-19 stressors, ethnic discrimination, COVID-19 fears, and mental health among Latinx college students. *Journal of Diversity in Higher Education*, 17(4), 613. <https://doi.org/10.1037/dhe0000448>
- Sarıcalı, M., Satici, S. A., Satici, B., Tekin, E. G., & Griffiths, M. D. (2020). Fear of covid-19, mindfulness, humor, and hopelessness: A multiple mediation analysis. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00419-5>
- Satici, B., Tekin, E. G., Deniz, M. E., & Satici, S. A. (2020a). Adaptation of the fear of covid-19 scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00294-0>
- Satici, S. A., Kayış, A. R., Satici, B., Griffiths, M. D., & Can, G. (2020b). Resilience, hope, and subjective happiness among the turkish population: Fear of covid-19 as a mediator. *International Journal of Mental Health and Addiction*, <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00443-5>
- Schimmenti, A., Billieux, J., & Starcevic, V. (2020). The four horsemen of fear: An integrated model of understanding fear experiences during the COVID-19 pandemic. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 41-45. doi: [10.36131/CN20200202](https://doi.org/10.36131/CN20200202)
- Shea, F., & Hurley, E. (1964). Hopelessness and helplessness. *Psychiatric Care*, 2(1), 32-38.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194-200.
- Şahin, M. (2019). Korku, kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(10), 117-135.
- Şahin, M., & Aydın, M. N. (2022). Covid-19 korkusu ile depresyon, anksiyete ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(4), 381-390.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th Ed.). Pearson Education.
- Tasso, A. F., Sahin, N. H., & San Roman, G. J. (2021). COVID-19 disruption on college students: Academic and socioemotional implications. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 13(1), 9-15. <https://doi.org/10.1037/tra0000996>
- Taylor, S. (2019). *The psychology of pandemics: Preparing for the next global outbreak of infectious disease*. Cambridge Scholars Publishings.

- Tsurugano, S., Nishikitani, M., Inoue, M., & Yano, E. (2021). Impact of the covid-19 pandemic on working students: Results from the labour force survey and the student lifestyle survey. *Journal of Occupational Health*, 63(1), e12209. <https://doi.org/10.1002/1348-9585.12209>
- Tulaskar, R., & Turunen, M. (2022). What students want? Experiences, challenges, and engagement during emergency remote learning amidst covid-19 crisis. *Education and Information Technologies*, 27, 551-587. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10747-1>
- Wang, C., Pan, C., Wan, X., Tan, Y., Xu, Y., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17(5), 1729. <https://doi.org/10.3390/ijerph17051729>
- Vaezpour, P., Jahani, M. A., Gholamnia-Shirvani, Z., Nikbakht, H. A., Hamzehpour, R., Pakpour, A., & Mirzaie, A. (2024). The relationship between social media dependency and psychological distress due to misunderstanding and fear of COVID-19 in medical students. *BMC Research Notes*, 17(1), 232. <https://doi.org/10.1186/s13104-024-06895-5>
- Varma, P., Junge, M., Meaklim, H., & Jackson, M. L. (2021). Younger people are more vulnerable to stress, anxiety and depression during COVID-19 pandemic: A global cross-sectional survey. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 109, 110236. <https://doi.org/10.1016/j.pnpbp.2020.110236>
- Yanlan, L. I. (2014). Relationship among hopelessness, resilience and suicidal ideation of college students. *Chongqing Medicine*, 5, 524-526.
- Yıldırım, M., Arslan, G., & Özaslan, A. (2020). Perceived risk and mental health problems among healthcare professionals during COVID-19 pandemic: Exploring the mediating effects of resilience and coronavirus fear. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-11. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00424-8>
- Yıldırım, M., Kaynar, Ö., Arslan, G., & Chirico, F. (2023). Fear of COVID-19, resilience, and future anxiety: Psychometric properties of the Turkish version of the dark future scale. *Journal of Personalized Medicine*, 13(4), 597. <https://doi.org/10.3390/jpm13040597>
- Zhang, D., Qin, L., Huang, A., Wang, C., Yuan, T., Li, X., Yang, L., Li, J., Lei, Y., Sun, L., Liu, M., Liu, H., & Zhang, L. (2023). Mediating effect of resilience and fear of COVID-19 on the relationship between social support and post-traumatic stress disorder among campus-quarantined nursing students: A cross-sectional study. *BMC nursing*, 22(1), 164. <https://doi.org/10.1186/s12912-023-01319-4>
- Zuo, B., Yang, K., Yao, Y., Han, S., Nie, S., & Wen, F. (2021). The relationship of perceived social support to feelings of hopelessness under COVID-19 pandemic: The effects of epidemic risk and meaning in life. *Personality and Individual Differences*, 183, 111110. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111110>

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

As in recent years, people have struggled with many epidemic diseases since ancient times (Aslan, 2020; Hamson vd., 2023). The last of the epidemic diseases that have long-lasting effects and difficulties in management worldwide is the new type of Coronavirus (Ahorsu et al., 2020). Such public health emergencies can affect the health, safety and well-being of both individuals and communities (Pfefferbaum & North, 2020: 511). Individuals in different age groups may not be affected by the pandemic the same depending on their developmental periods. University students affected by the pandemic process make important tasks and choices for their present and future, given the developmental period they are in (Arnett, 2000). For this reason, it is important to determine how their expectations and motivations for the future are affected by risky and protective factors.

Hopelessness, defined as the feeling of being trapped in an undesirable situation without making any effort in the face of negative situations (Shea & Hurley, 1964: 32), can be considered a common psychological consequence among university students during the pandemic process. Because the fear that occurs as a result of seeing oneself in physical and spiritual danger (Şahin, 2019: 119), can affect individuals' evaluations and expectations about the future. Despite such negativities encountered in life, some individuals are more resilient in the face of these difficulties than others (Bonanno, 2004). This difference between individuals indicates psychological resilience. As a matter of fact, psychological resilience is a skill that enables the individual to resist difficulties and recover from their negative effects more quickly (Ahern et al., 2006). Therefore, it is expected to play a protective role against university students falling into despair as a result of the fear they will experience during the pandemic process. Accordingly, in the current study, three hypotheses were determined to be tested in order to examine the mediating role of psychological resilience in the relationship between fear of COVID-19 and hopelessness:

H1: Fear of COVID-19 is negatively related to psychological resilience.

H2: Psychological resilience is negatively related to hopelessness.

H3: Psychological resilience mediates the relationship between fear of COVID-19 and hopelessness.

Method

The current study was based on the predictive correlational research method, one of the quantitative research methods, and Structural Equation Modeling (SEM) was used to test the mediating role. The participants of the research consist of 530 students (415 female, 115 male) studying at a state university. Personal Information Form, Fear of COVID-19 Scale, Beck Hopelessness Scale and Brief Psychological Resilience Scale were used to collect data. Before proceeding with the basic analysis, normality, outlier and missing value analyzes were performed. Confirmatory Factor Analyzes, which were deemed necessary for the SEM analysis, were conducted for the scales. To find answers to the research hypotheses, first the bilateral relations between the variables were examined, then the hypothetical model predicting the mediating role of psychological resilience between fear of COVID-19 and hopelessness was tested. In testing the mediator role, the upper and lower values within the 95% confidence interval were examined in 5000 resampling options.

Results

In the analysis, positive relationship between fear of COVID-19 and hopelessness, negative relationship between psychological resilience and hopelessness, and negative relationship between fear of COVID-19 and psychological resilience was found in university students. When the hypothetical model was tested, It was found that the direct effect of fear of COVID-19 on the mediator variable, psychological resilience, was negative and significant, and the effect of the

mediator variable, psychological resilience, on hopelessness was also negative and significant. As a result of the bootstrapping analysis, it was determined that the indirect effect of fear of COVID-19 on hopelessness through psychological resilience was significant. With these results, it was found that psychological resilience had a mediating role in the relationship between fear of COVID-19 and hopelessness.

Discussion and Conclusion

The first finding from the research is that there is negative, significant relationship between fear of COVID-19 and psychological resilience. This finding is consistent with other research findings (Gündoğan, 2021; Javier-Aliaga vd., 2022; Özmen vd., 2023). Fear of COVID-19; It has negative effect on positive characteristics such as hope, happiness, life satisfaction, which are closely related to psychological resilience (Satıcı et al., 2020a; Satıcı et al., 2020b). These findings explain that fear of COVID-19 has negative impact on protective factors, thus also negatively affecting psychological resilience. The second finding from the study is that there is a negative, significant relationship between psychological resilience and hopelessness. Other studies show that as psychological resilience increases in university students during the pandemic, there is an increase in positive thoughts such as hope (Mert et al., 2021), optimism (Maheshwari & Jutta, 2020), self-esteem, self-compassion (Joy et al., 2023) and a decrease in depression (Chakeeyanun et al., 2023). These findings explain the negative relationship between psychological resilience and hopelessness. The latest finding from the research; Psychological resilience mediates the relationship between fear of COVID-19 and hopelessness. It is stated in the literature that psychological resilience has protective effect against the negative consequences of the fear of COVID-19 and has important role in coping with anxiety related to COVID-19 (Belen, 2023; Oducado et al., 2021). There is no research in the literature examining mediating role of psychological resilience in relationship between fear of COVID-19 and hopelessness. However, there are studies reporting the mediating role of psychological resilience between fear of COVID-19 and variables such as stress (Peker & Cengiz, 2021), trait anxiety (Gonçalves et al., 2021) and emotional exhaustion (Padmanabhanunni et al., 2023). These findings support the current research finding.